

Rijssen: Parkstraat (Ov.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2007-01/04

*Rijssen: Parkstraat (Ov.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Aveco de Bondt Ingenieurs, Rijssen

S
IS
a

F
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, januari 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 - 5779784
fax	050 - 5779786
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Samenvatting

Aan de Parkstraat te Rijssen (Overijssel) heeft op 18 januari 2007 een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden. Aanleiding voor het onderzoek was de voorgenomen bouw van zorgappartementen op het terrein van zorginstelling De Parkstede. Hierbij zal de bodem verstoord worden.

Doel van het onderzoek was te bepalen of mogelijke archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn en in hoeverre deze door de voorgenomen bodemingrepen worden bedreigd. Om de bodemopbouw te bepalen en archeologische indicatoren op te sporen zijn acht edelmanboringen geplaatst met een diameter van 10 cm tot een diepte van tenminste 30 cm in de onverstoorde C-horizont.

Op het terrein werd in twee boringen een onverstoorde podzolbodem onder een esdek gevonden. Geadviseerd wordt om op dit gedeelte van het onderzoeksgebied een archeologische begeleiding uit te laten voeren bij bodemingrepen dieper dan 130 cm.

Figuur 1: Rijssen: Parkstraat op de topografische kaart 1:25.000. Een hokje is een vierkante kilometer. Het onderzoeksgebied is zwart omlijnd weergegeven.

Inhoud

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatiebeschrijving	1
1.3 Administratieve gegevens	2
2. Bureauonderzoek	3
2.1 Bronnen	3
2.2 Resultaten bureauonderzoek	3
2.3 Archeologisch verwachtingsmodel	5
3. Veldonderzoek	8
3.1 Aanpak veldonderzoek	8
3.2 Resultaten veldonderzoek	8
4. Conclusie en advies	10
Appendix: boorstaten en bodembeschrijving volgens NEN 5104	

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Aveco de Bondt Ingenieurs (contactpersoon dhr. A. Tolman) heeft een inventariserend archeologisch onderzoek plaats gevonden aan de Parkstraat te Rijssen. De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door geplande bouw van zorgappartementen op het terrein van zorginstelling De Parkstede.

Het doel van het onderzoek is het bepalen wat de kans is op (gave) archeologische sporen in het plangebied. Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek werd een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld op basis van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Bij het inventariserend veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Daartoe is gezocht naar archeologische indicatoren, zoals aardewerk, bot en houtskool. Daarnaast is tijdens het veldonderzoek bepaald of de bodem gaaf is.

1.2 Locatiebeschrijving

Het onderzoeksgebied Rijssen: Parkstraat ligt in de bebouwde kom van Rijssen, oostelijk van het centrum. Het gebied grenst noordelijk aan de Oosterhofweg en oostelijk aan de Parkstraat (zie Figuur 1). Op het perceel was ten tijde van het onderzoek zorginstelling Parkstede aanwezig (zie Figuur 2).

Figuur 2: Rijssen, Parkstraat. Het onderzoeksgebied is met een rode onderbroken lijn aangegeven op een satellietfoto van Google Earth.

1.3 Administratieve gegevens

provincie:	Overijssel
gemeente:	Rijssen
plaats:	Rijssen
toponiem:	Parkstraat
opdrachtgever:	Aveco de Bondt Ingenieurs
oppervlakte:	1,2 hectare
hoogte:	12 meter + NAP
coördinaten:	232,725 / 480,740 (NW)
	233,825 / 480,775 (NO)
	233,730 / 480,620 (ZW)
	233,850 / 480,620 (ZO)
kaartblad:	28D
CIS-code:	20481

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

In het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn onderstaande bronnen geraadpleegd.

Tabel 1: Rijssen: Parkstraat. Geraadpleegde bronnen.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS]

Cultuurhistorische @tlas Overijssel.
Het Oversticht. Zwolle, 2002

Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000, deel 3 Oost-Nederland, 1830-1855.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties. Groningen, 1990.

Grote Historische Topografische Atlas +/- 1905. Overijssel. Schaal 1:25.000.
Uitgeverij Nieuwland. Tilburg, 2006.

Huguenin, de Atlas van. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829.
Versfelt, H.J. en M. Schroor. Heveskes Uitgeverij. Groningen / Veendam, 2005

Kadasterkaarten: www.dewoonomgeving.nl

Topografische Atlas Overijssel 1:25.000. ANWB. Den Haag, 2002.

2.2 Resultaten bureauonderzoek

Fysische geografie

Rijssen is gelegen op de overgang van de stuwwallen in het zuiden naar de stroomdal van de Regge in het noorden. De bebouwde kom van Rijssen is niet gekarteerd op de geomorfologische kaart, maar direct ten oosten van het onderzoeksgebied is een (gordel-)dekzandrug (3K16) aanwezig, al dan niet met oud bouwlanddek. Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied evenmin gekarteerd. De bodemkaart geeft ook direct oostelijk van het gebied een enkeerdgrond (zEZ23) weer: een zogenaamd esdek (opgebrachte akkergrond). Er zijn dus in het verleden plaggen opgebracht ten behoeve van akkerbouw. Ook volgens de Cultuurhistorische @tlas Overijssel maakt het onderzoeksgebied deel uit van een essenlandschap. Het grondwater kent daar een gemiddeld hoogste stand van meer dan 80 cm diep en een gemiddeld laagste stand van meer dan 160 cm diepte (grondwatertrap VII).

Archeologie

In het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarnemingen gedaan. Uit de steentijd en bronstijd zijn binnen een straal van een kilometer vier bijlen gemeld bij de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM). De dichtstbijzijnde waarneming, honderd meter ten zuiden van het onderzoeksgebied, betreft een bronzen munt uit de Romeinse tijd. Uit de Middeleeuwen zijn meerdere waarnemingen gemeld. Vijfhonderd meter ten oosten van het gebied lag de havezathe "Oosterhof". Vijfhonderd meter westelijk ligt de stadskern van Rijssen, waar vondsten gedaan zijn uit de Middeleeuwen: een gracht, huisplattegronden en aardewerk (zie Tabel 2 en Figuur 3).

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden is het onderzoeksgebied niet gekarteerd. Het terrein ligt in de bebouwde kom en is grotendeels bebouwd. Bodemverstoringen als gevolg van bouwwerkzaamheden zijn te verwachten. Tussen de gebouwen liggen stroken gras, hier is de bodem mogelijk niet verstoord.

Tabel 2: Archeologische waarden in de omgeving van onderzoeksgebied Rijssen: Parkstraat (ligging zie Figuur 3).

CMA / CAA	RD-Coördinaten	Datering	Omschrijving
monumenten			
13620 (28D -040)	233279 / 480826	Late Middeleeuwen - nieuwe tijd (1050 - 1950 nC)	havezathe
13639 (28D -058)	232190 / 480695	Late Middeleeuwen - nieuwe tijd (1050 - 1950 nC)	havezathe
13975 (28D -A24)	232334 / 480601	Late Middeleeuwen (1050 - 1500 nC)	stadskern Rijssen
waarnemingen			
2541 (28DN-15)	233100 / 481600	Neolithicum vroeg - Neolithicum laat (4900 - 2000 vC)	vuursteen bijl
2575 (28DZ-33)	232420 / 480790	Nieuwe tijd A - Nieuwe tijd B (1500 - 1850 nC)	havezathe, gesloopt ca. 1800

2578 (28DZ-36)	233310 / 480810	Middeleeuwen laat B - nieuwe tijd B (1250 - 1850 nC) Nieuwe tijd A (1500 - 1650 nC)	fundering havezathe geglazuurde kan van steengoed (Frechen type)
2600 (28DZ-61)	232000 / 480000	Romeinse tijd (12 vC - 450 nC)	bronzen munt
2603 (28DZ-64)	232190 / 480700	Middeleeuwen laat B - Nieuwe tijd B (1250 - 1850 nC)	gracht fundering huis
2604 (28DZ-65)	233040 / 481050	Neolithicum midden - Neolithicum laat (4200 -2000 vC)	vuursteen bijl
2605 (28DZ-66)	232480 / 481040	bronstijd laat (1100 - 800 vC)	bronzen kokerbijl, type Hunze-Eems
4938 (28DZ-110)	232000 / 480000	Neolithicum laat A (2850 -2450 vC)	stenen hamerbijl
26683 (28DZ-64)	232190 / 480700	Middeleeuwen laat B - Nieuwe tijd (1250 - 1950 nC)	versterkt huis, wrsch gesticht in 1323 nC steengoed, type Siegburgs steengoed, type Siegburgs grijsbakkend gedraaide kom/schaal gracht
		Middeleeuwen laat - Nieuwe tijd B (1050 - 1850 nC)	
		Middeleeuwen laat (1050 - 1500 nC)	huisplattegrond
35825 (28DZ-181)	232200 / 480690	Middeleeuwen laat B- Nieuwe tijd B (1250 - 1850 nC)	keramiek gracht bouw materiaal (keramiek)

407939 (28DZ-200)	232758 / 480488	ijzertijd midden (500 - 250 vC)	grondspoor / grondverkleuring handgevormd aardewerk met complexe randversiering / golfrand
----------------------	-----------------	------------------------------------	---

Historische geografie

Het onderzoeksgebied is als akker gekarteerd in de Atlas van Huguenin (1819-1829), de Grote Historische Atlas van Nederland (1830-1855) en de Grote Historische Atlas Overijssel (1910).

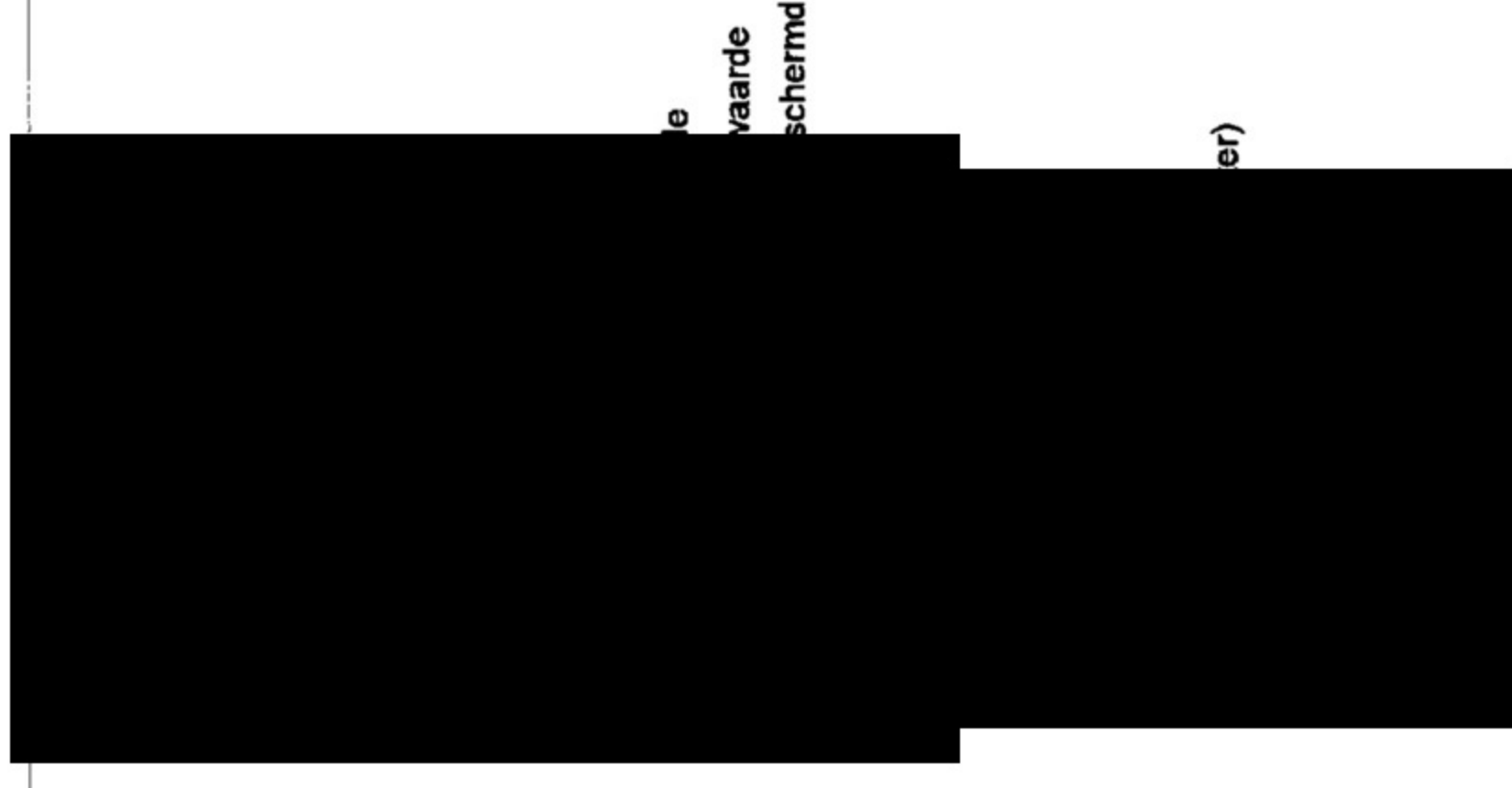
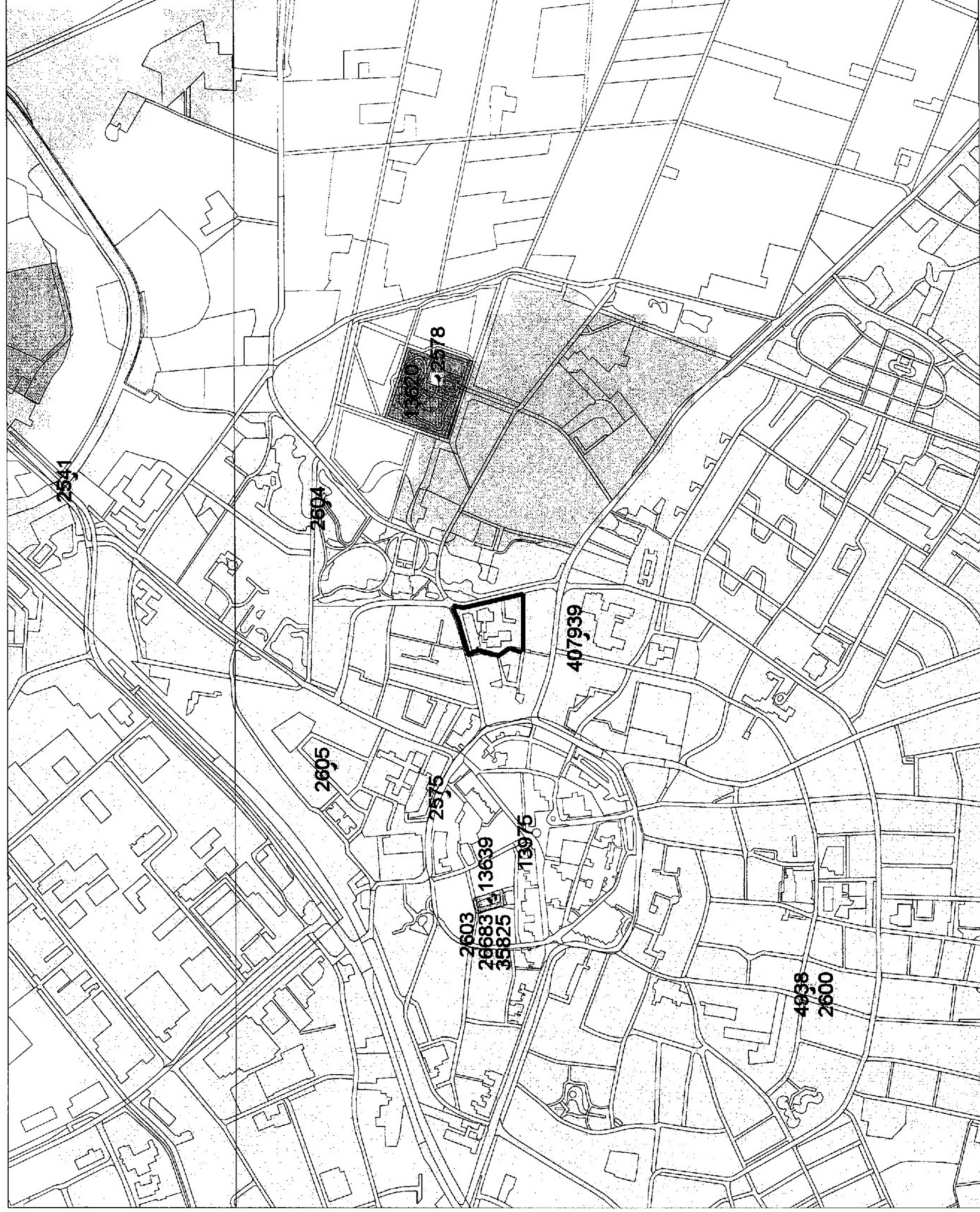
2.3 Archeologisch verwachtingsmodel

Het onderzoeksgebied is gelegen op de overgang van een stuwwal naar een stroomdal. Direct oostelijk van het gebied is een esdek aanwezig van een Middeleeuwse akker. Voordat het gebied zelf bebouwd werd, was het ook als akker in gebruik. Waarschijnlijk is ook hier een esdek aanwezig. Onder esdekken in deze regio zijn nederzettingsresten gevonden uit de ijzertijd en vroege Middeleeuwen. Mogelijk zijn deze ook in het onderzoeksgebied aanwezig. In dat geval kunnen er archeologische grondsporen aanwezig zijn (afvalkuilen, paalsporen en dergelijke). De aanwezigheid van archeologische resten, zoals aardwerk of ijzerslakken, is te verwachten, met name op de overgang van het esdek naar de onderliggende grond.

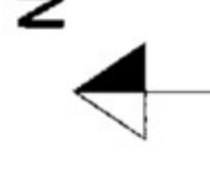
Sporen uit vroegere perioden kunnen niet uitgesloten worden, aangezien in de omgeving enkele bijlen uit het Neolithicum en bronstijd gevonden zijn. De onderzoekslocatie bevindt zich op een stuwwal langs een dal. Dit zou een goede vestigingsplaats kunnen zijn geweest voor jagers en verzamelaars, zodat ook vondsten uit de Steentijd te verwachten zijn.

Rijssen: Parkstraat

Figuur 3: bekende en verwachte archeologische waarden volgens ARCHIS

0 500 m

RACM
Archis2

3. Veldonderzoek

3.1 Aanpak veldonderzoek

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op 18 januari 2007. Er zijn acht boringen geplaatst tussen de bebouwing op het terrein (zie Figuur 4 voor de boorlocaties). Getracht is de boringen enigszins gelijkmatig over het onderzoeksgebied te verspreiden om een goed beeld te krijgen van de onderliggende bodem. Boring 7 werd na herhaalde pogingen gestaakt omdat er weerstand werd gevoeld, waarschijnlijk van puin. De resultaten van het booronderzoek zijn opgenomen in de Appendix.

De boringen zijn uitgevoerd met een edelmanboor met een diameter van 12 cm. De diepte van de boringen varieerde tussen 125 en 225 cm onder het maaiveld. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met behulp van een 4 mm zeef. Hierbij is gezocht naar archeologische indicatoren zoals bewerkt vuursteen, aardewerk en houtskool. Daarnaast zijn bepaald: diepte, lithologie, kleur (m.b.v. Munsell) en alle overige bijzonderheden zoals roestvlekken, fosfaatvlekken, puinresten, en dergelijke.

Een veldkartering was niet mogelijk: de boorlocaties zijn allen op met gras begroeid terrein uitgevoerd. Het onderzoeksgebied was behalve deze groenstroken geheel bebouwd of bestraat.

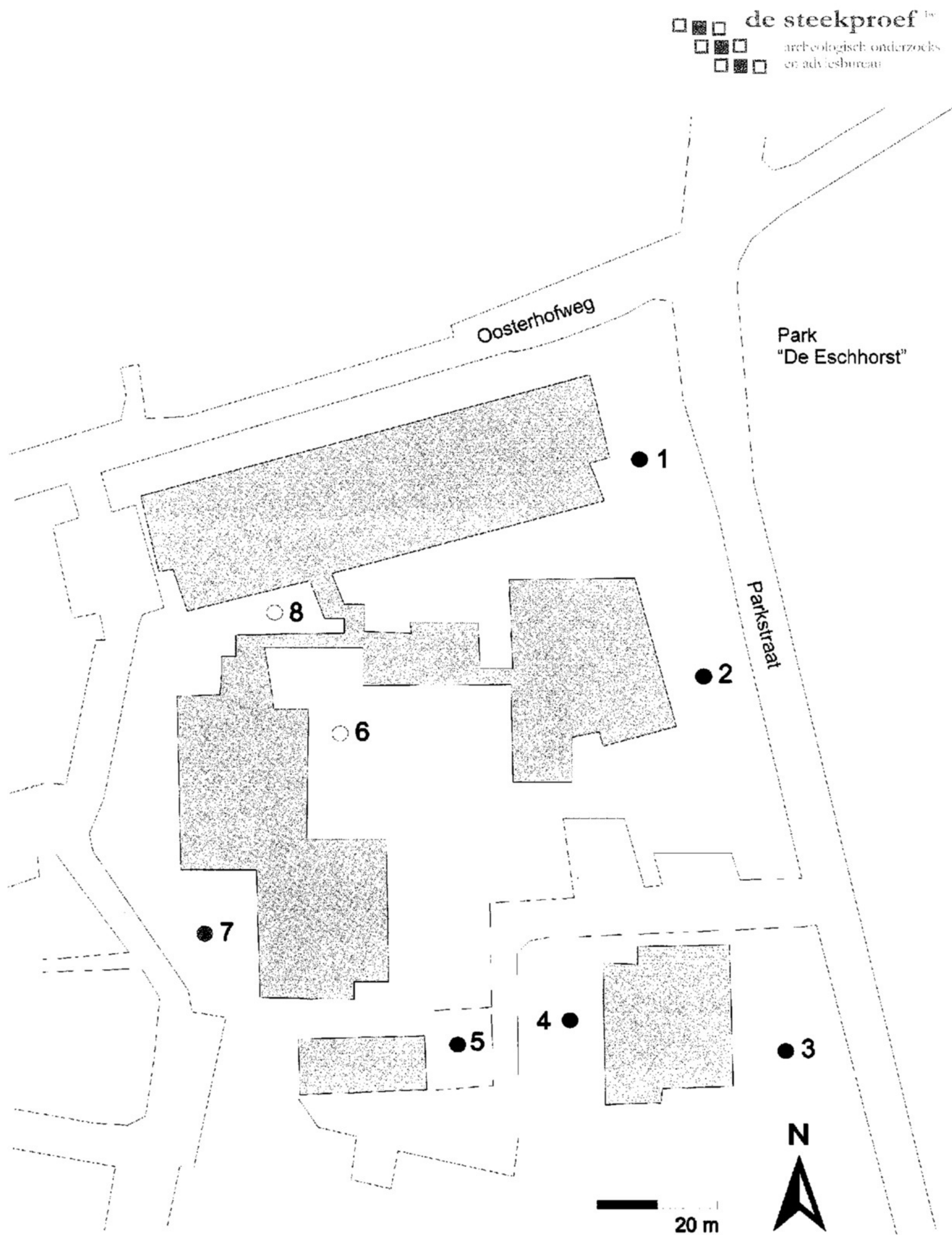
3.2 Resultaten veldonderzoek

In vier van de acht boringen die geplaatst zijn in het onderzoeksgebied Rijssen: Parkstraat is een onverstoord esdek gevonden. In boring 4 bevindt het zich tot 145 cm onder het maaiveld. In boring 5 werd deze laag gevonden tot 140 cm diepte; in boring 6 tot 140 cm diepte en tenslotte in boring 8 tot 95 cm onder het maaiveld.

In boring 5 werd onder het esdek een goed ontwikkelde B-horizont (inspoelingslaag) aangetroffen. In boring 4 werd onder de eslaag een BC-horizont (overgangslaag naar de ongepodzoleerde bodem) waargenomen. In boringen 6 en 8 was de B-horizont verdwenen en lag het esdek direct op de onverstoorde C-horizont. Boring 4 en 5 laten zien dat op deze locaties een goedontwikkelde onverstoorde podzolbodem aanwezig is.

In de overige vier boringen werd een verstoord esdek waargenomen. In boring 1 werd wel een BC-horizont gevonden, maar ook deze was verstoord. Boring 2 was verstoord tot op de C-horizont en in boring 3 werd tot op een diepte van 225 cm onder het maaiveld een verstoorde bouwvoor met resten baksteen opgeboord.

In geen van de boringen zijn archeologische resten gevonden.

Figuur 4: Rijssen, Parkstraat. Boorpuntenkaart. De grijze vlekken geven de gebouwen van Zorgcentrum De Parkstede weer. De rode punten zijn de locaties van de boringen met een verstoord bodemprofiel. De groene punten geven de locaties weer van de boringen met een esdek op een intacte B- of BC-horizont weer. De gele punten geven de locaties van de boringen met een esdek op een C-horizont aan, en het grijze punt is de locatie van de gestaakte boring.

4. Conclusie en advies

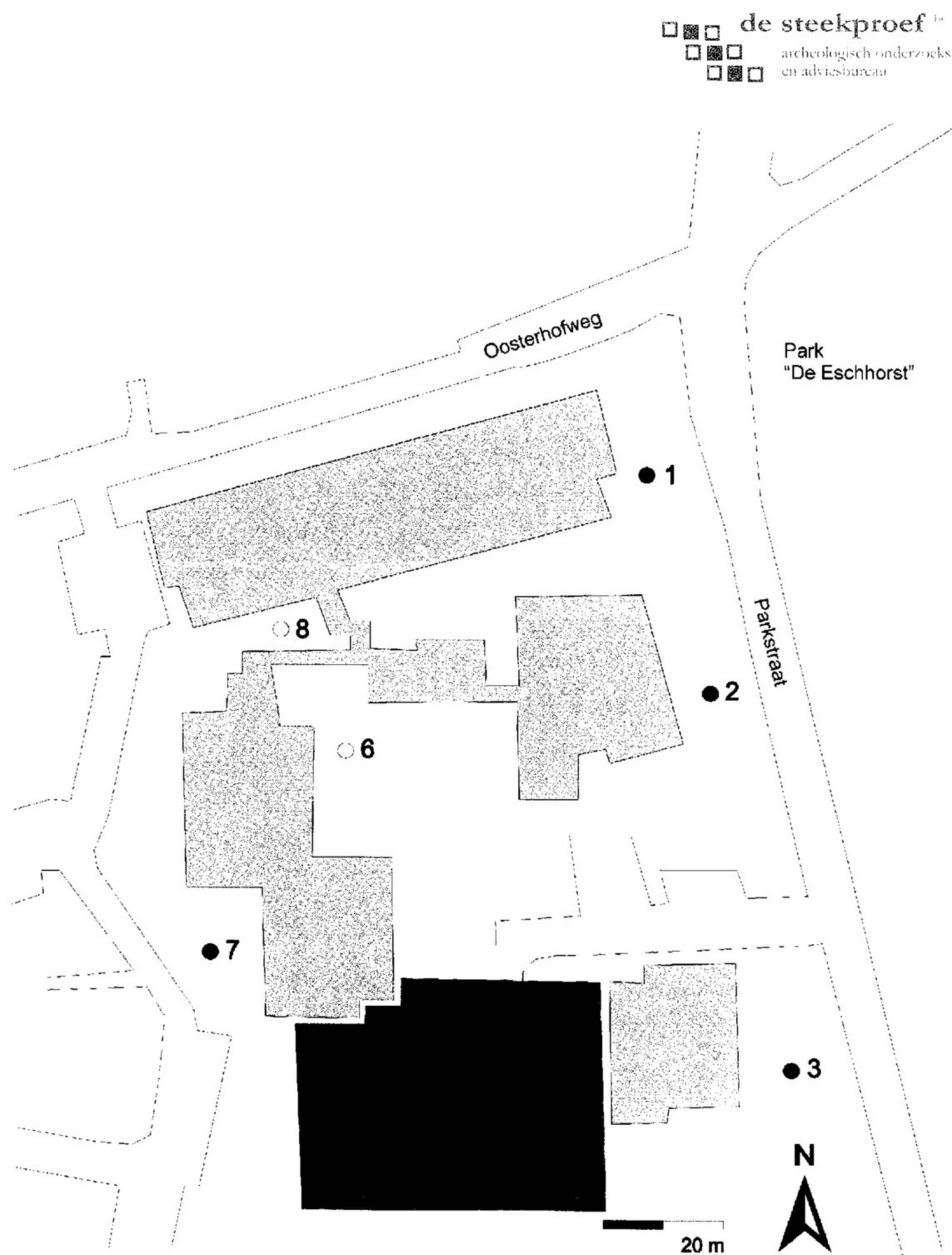
Het onderzoeksgebied Rijssen: Parkstraat bevindt zich in een essenlandschap. Essen zijn belangrijke archeologische indicatoren: onder deze opgebrachte plaggenlaag zijn in deze regio resten gevonden uit de ijzertijd tot en met de Vroege Middeleeuwen. Binnen een straal van een kilometer rond het onderzochte gebied zijn meerdere vondsten gedaan uit het Neolithicum, bronstijd, ijzertijd en later.

In de acht boringen die uitgevoerd zijn in het plangebied is een eslaag waargenomen. In twee daarvan ligt het esdek op een goed ontwikkelde B- of BC-horizon (boring 4 en 5). Eventuele archeologische grondsporen kunnen in deze twee boringen intact zijn. In twee boringen ligt het esdek direct op de onverstoorde C-horizont.

Van de overige vier boringen werd één gestaakt wegens weerstand, de andere drie lieten een verstoord esdek zien.

Indien rond de locaties van boringen 4 en 5 bodemingrepen dieper dan 130 cm onder het maaiveld plaats gaan vinden, adviseren wij deze te laten begeleiden door een gecertificeerd archeologisch bureau (zie Figuur 5). Het onverstoorde zand bevindt zich in deze boringen op een diepte van 140 cm onder het maaiveld. In deze onverstoorde bodem is de kans op aanwezigheid van archeologische grondsporen groot.

Op het overige deel van het onderzoeksterrein zien wij geen aanleiding voor bescherming of beperkingen. Archeologisch vervolgonderzoek is er niet wetenschappelijk verdedigbaar. Indien op dat gedeelte bij de uitvoering van de geplande graafwerkzaamheden onverhoopt vondsten worden gedaan, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de gemeente Rijssen conform de Monumentenwet 1988, artikel 47.

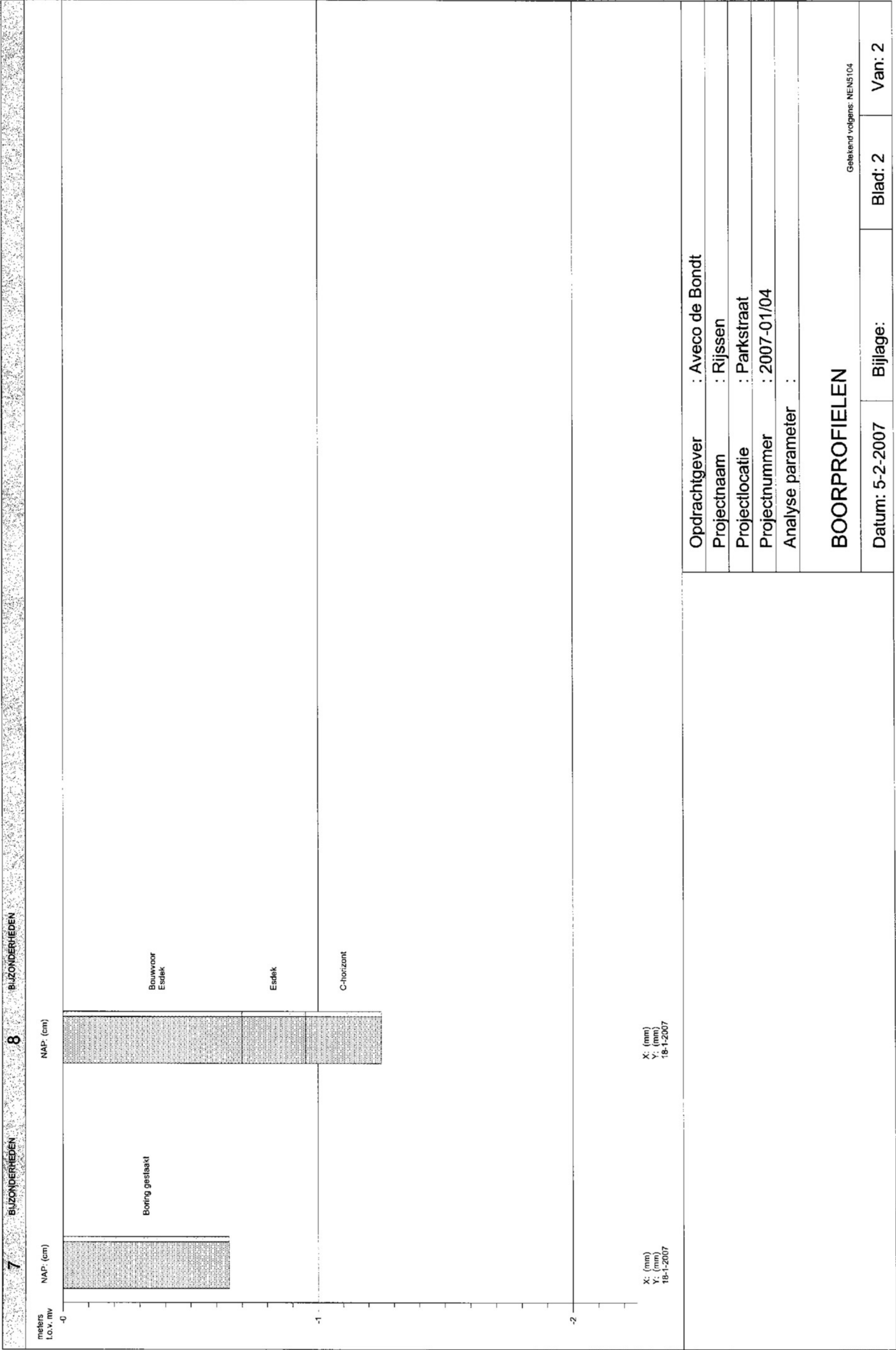

Figuur 5: Rijssen, Parkstraat. Het rode vlak geeft het gebied aan waar een archeologische begeleiding wordt geadviseerd. De genummerde punten geven de locaties van de boringen weer.

Appendix

Rijssen: Parkstraat

boorstaten en bodembeschrijving volgens NEN5104

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Opdrachtgever : Aveco de Bondt
 Projectnaam : Rijssen
 Projectnummer : 2007-01/04
 Projectlocatie : Parkstraat

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate) Geur(sterkte)
1 Boring	0 - 105	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Baksteen Bouwvoor Esdek Puinsporen
	105 - 135	ZAND, zwak siltig	10YR4/4 bruin	BC-horizont Verstoord
	135 - 145	ZAND, zwak siltig	10YR5/6 lbruin	C-horizont Verstoord
	145 - 175	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont
2 Boring	0 - 75	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Bouwvoor Esdek Verstoord
	75 - 145	ZAND, zwak siltig	10YR4/3 bruin	Esdek Plantenresten Verstoord
3 Boring	145 - 180	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont
	0 - 225	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Baksteen Bouwvoor Esdek
4 Boring	0 - 85	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Bouwvoor Esdek
	85 - 145	ZAND, zwak siltig	10YR4/3 bruin	Esdek
	145 - 155	ZAND, zwak siltig	10YR5/4 lbruin	BC-horizont
	155 - 180	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont
5 Boring	0 - 30	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Bouwvoor Esdek
	30 - 75	ZAND, zwak siltig		Esdek
	75 - 140	ZAND, zwak siltig	10YR4/3 bruin	Opgebracht Baksteen Esdek
	140 - 165	ZAND, zwak siltig	5YR4/4 bruin	B-horizont
6 Boring	165 - 190	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont
	0 - 115	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Bouwvoor Esdek
	115 - 140	ZAND, zwak siltig	10YR4/3 bruin	Esdek
7 Boring	140 - 175	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont
	0 - 65	ZAND, zwak siltig		Boring gestaakt
8 Boring	0 - 70	ZAND, zwak siltig	10YR2/3 zwart	Bouwvoor Esdek
	70 - 95	ZAND, zwak siltig	10YR4/3 bruin	Esdek
	95 - 125	ZAND, zwak siltig	2.5Y7/4 lgeel	C-horizont